

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Consecrat ecclesias, missasque canit tibi prima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

DECRETI PARS TERTIA. DE CONSECRATIONE, DISTINCTIO PRIMA.

CAPVT I.

Consecrationem & ecclesiarum, & Missarum celebrationes non alibi, quam in sacris Domino locis absq; magna necessitate fieri debere, liquet omnibus, quibus sunt nota veteris & novi Testamenti precepta.

¶ Verba capituli sequenti in vetustis Gratiani exemplaribus non sunt secundum a superioribus; quemadmodum neque in ipsa Felici quartae epistola, nisi apud ceteros collectores. Sed ob citationes doctorum non est mutatum. Nonnulla autem emendata sunt.

C. II.

Tabernaculum enim a Moyse Domino precipiente fecisse & sacrasse, cum mensa & altari ejus, & creis & vasibus utensilibus ad divinum cultum explendum legimus: & non solum divinis precibus ea sacrasse, sed etiam sancti olei unctione, Domino iubente, perlinisse novimus. Qualiter autem haec facta sint, & quomodo ipsa sacra non alii, quam sacerdotes sacra unctione delibuti, Dominoq; cum vestibus sanctis sacrasse, & Levitae tractabant, ferebant, erigebant, & deponebant, in ipsis institutionibus, quae iubente Domino conscriptae sunt per Moysem, in lege Domini reperitur. Qualiter ergo David Regum piissimus amplificaverit cultum Dei, & templum Domino adificare voluerit, sed propter multum sanguinem, quem effuderat, prohibitus est, & ipse collegerat expensas. Salomon h quoq; filius ejus id ipsum, quod ipse facere optaverat, iubente & auxiliante Deo perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad divinum cultum peragendum consecravit, in libr. 1. Reg. legitur. *¶ Infra.* 1. ¶ Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, & omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usq; ad rivum Aegypti coram Domino Deo nostro septem diebus, & septem diebus, id est, quatuordecim diebus, & in die VIII. dimisit populos. Iudaei ergo loca, in quibus sacrificabant Domino, divinis habebant supplicationibus consecrata: nec in aliis, quam Deo dicatis locis, munera Domino offerebant. Si enim Iudaei, qui umbrae legis deserviebant, haec faciebant; multo magis nos, quibus veritas patefacta est, & gratia per Iesum Christum data est, templa Domino adificare, & prout melius possumus ornare, eaq; divinis precibus, & sanctis unctionibus suis cum altaribus, & vasibus, vestibus quoq; & reliquis ad divinum cultum explendum utensilibus devote, & sollemniter sacrasse, & non in aliis locis, quam in Domino sacrasse, ab Episcopis, & non a chorepiscopis (qui saepe prohibiti sunt, nisi, ut praedictum est, summa exigente

necessitate) Missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus. Et hoc si summa necessitas agere compulerit, non in domibus (quia in sacris canonicis sacrificiis in domibus offerri prohibita sunt) sed in tabernaculis, & vasis precibus a Pontificibus dicatis, & in mensis Domino sacrasse, & sacra unctione a Pontificibus delibutis, pro summa, ut praefatum est, necessitate, & non pro libito iustitiam, & pigritia agatur. *¶ Infra.* 4. ¶ Si autem, ut legitur in concilio Laodicensi, cap. 26. his qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exercitare non possunt, multo magis majoris gradus ministeria nisi ab eis, qui ad eos gradus sunt consecrati, quibus fungi debent, officia agi, vel sacrificia offerri, non licet. Quod autem ut paulo superius praebitum est, oblationes in domibus offerri non debeant, in eodem concilio, c. 58. prohibuitur habetur, ita. [Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis & Presbyteris 6.]

1. ¶ Fecit ergo. *¶ Antea haec verba in epistola ipsa Felici inferuntur omnia, quae in cap. 8. tertii libri Regum huius antea sunt. Burchardus autem, & Ivo etiam haec omittunt, & concludunt caput in vers. consecravit.*

2. ¶ Si summa. *¶ Burchardus habet, nisi summa.*

3. ¶ Non in domibus. *¶ Hic locus usq; ad vers. agatur, & emendatus & locupletatus est ex originali, Burchardus & Ivo. Nam antea agebatur, non in domibus offerri prohibita sunt, longe a canonis sententia.*

4. ¶ Et infra. *¶ Qua hic in epistola inferuntur, habentur usq; ead. cap. sicut.*

5. ¶ Offerri non licet. *¶ In originali est, offerri licet. Sed in eodem paulo superius, ubi in textu est, multo magis, in margine epistolae, multo minus. Burchardus, quidem, & Ivo habent ut Gratianus.*

6. ¶ Et Presbyteris. *¶ Coniuncte cum his in originali, & apud Burchardum habentur verba capituli, solemnitate delectatissimi, infra eadem.*

C. III. ¶ Ecclesiarum consecratio absq; Missa fieri non debet.

Item Hyginus Papa, cap. 5.

2. **O**mnes a basilica cum Missa debent semper consecrari. Ut ecclesia destructa, ubi aut plures sunt, quam necesse sit, aut majoris magnitudinis, quam ut ea rebus ad eam pertinentibus restaurari possint, episcopi providentia modus inveniatur, qualiter consistere possint.

¶ Caput hoc usq; ad vers. consecrari, apud plerumq; collectores citatur ex Evaristo, aut, ex decretis Evaristi. Reliqua autem verba alio capite relata ab eisdem tribuuntur Hygino.

C. IV. ¶ Absque praesepo sedis Apostolicae non deditur ecclesia.

Item Gelasius Papa Episcopus per Lucaniam, c. 27.

3. **D**e locorum consecratione sanctorum, quamvis superius strictim fuerit comprehensum, non

a al. de ecclesiarum consecratione, & missarum celebrationibus.
b Ex Felice IV. in epistola omnibus Episcopis, ca. 1. Burch. l. 3. c. 57. Ivo p. 3. c. 60. Pam. l. 2. cap. 33. c Ibid. apud Felicem & collectores.
d al. vero. e al. ceteris. f Exod. 31. Num. 7. Lev. 2. g 2. Reg. 7. h 1. Paral. 22. i 2. Reg. 16. k 3. Reg. 8. Burch. l. 3. c. 58. Ivo p. 3. cap. 61. l al. supplicationibus consecrabant.

a Polye. l. 3. tit. 3. Anf. l. 1. c. 23. Burch. l. 3. c. 27. & 21. Ivo p. 3. c. 61. & 26. Pam. l. 3. c. 13. b Anf. l. 1. c. 23. Burch. l. 3. c. 27. Ivo p. 3. c. 61.

his quoque patet actum esse, quod abique precepto sedis Apostolicæ nonnulli factas ecclesias, vel oratoria facere præsumant.

C. V. ¶ Sine auctoritate summi Pontificis nova non dedicentur ecclesia. Idem.

Præcepta a synodalia, quæ ante paucos menses de sede nostrâ ad provinciam sunt directâ, & antiquis i canonibus consentiunt, & ea, quæ minus probantur esse, addidimus, & in utraque parte constat sine summi Pontificis auctoritate ecclesiam noviter conditam non posse dedicari: tæque ex hac basilica, quæ taliter ad cultum fuerat processionis adducta, suspendisse Missas probabiliter comparamus. Sed quia devotus locus non debet à ministrorum gratia diu vacuus permanere, frater charissime, eorum martyrum nomine, quos b. relatio continet, auctoritatis nostræ suscepta serie consecrabis, ut populorum frequentatio, quam illic avidè convenire mandasti, servatis regulis ecclesiasticis & canonibus, integrum habeat firmata religionè conventum.

¶ Antiquis canonibus] Socrates in ecclesiastica historia, l. 2. c. 17. refert tanquam antiquissimum canonem, sive Romani Episcopi auctoritate nullam ecclesiam posse dedicari.

C. VI. ¶ Non dedicentur basilica, quæ præter auctoritatem Apostolicæ sedis fuerint adificata.

Idem Episcopi per Lucaniam, cap. 6.

Allicta noviter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeant, nec ambiant subire Episcopi vindicare clericos potestatis alienæ. ¶ Cum enim decreta venerabilium sanctorum nos quoque magno opere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quæ pro alicujus utilitatis compendio fortasse videantur, laxanda credamus, cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere, & cum sedes Apostolica superior his omnibus, favente Domino, quæ patetis canonibus sunt præfixa, pio, devotoque studeat tenere proposito: satis indignum est, quenquam vel Pontificum, vel ordinum subsequenter hanc observantiam refutare, quam B. Petrus sedem & sequi videat, & docere: satisque e. conveniens sit, ut totum corpus ecclesiæ in hac subiret observatione concordet, quam illic vixere conspiciat, ubi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum.

¶ Verbis capituli hujus usque ad vers. alienæ, habentur etiam in Venerabili, c. 4.

C. VII. ¶ Publice processionis non fiant in oratorio, quæ præter auctoritatem sedis Apostolicæ consecrantur.

Idem Joanni Episcopo Sorano.

Etiam f. est quidem, & nostris præceptionibus constitutum, ne quis in ecclesia, aut in oratorio, quod sedis nostræ non legitur permissione dedicatum, processionem publicam putaret impendi: nec conditores turvis subreptionibus contra regularum statuta profluerent. Sed quia Megetia spectabilis femina petitioni nobis oblatione suggestit, in possessionibus propriis suorum corpulenta condidisse, frater charissime, humanitatis intuitu, quod priora statuta non maculata, & funeribus & sepulchris, tantùm in comprehensis petitiono locis ministeria h. noviter pro solemnitate præstantia: ut defunctorum nomine solummodo divina celebrentur officia, publica frequentatione & processione cessante.

a Poly. l. 1. tit. 12. b. al. quorum. c. Poly. l. 3. tit. 3. d. al. concedamus. e. Sup. dist. 11. nolite. f. al. lib. 3. c. 1. g. maculet. vera lectio. h. al. mysteria.

C. VIII. ¶ Sine nutu sedis Apostolicæ ecclesia non debet institui.

Item Nicolaus Papa electo & clero Nonensi ecclesia.

Ecclesia a, id est, catholicorum collectio, quomodo sine Apostolicæ sedis institueretur nutu, quando juxta sacra decreta, nec ipsa debet abique præceptione Papæ basilica noviter constitui, quæ ipsam catholicorum intra semetipsam amplecti catervam dinoscitur.

C. IX. ¶ Sine dignitate Episcopi loci, nova non dedicentur ecclesia.

Item ex concilio Aurelianensi.

¶ Nemo b. ecclesiam ædificet, antequam Episcopus civitatis veniat, & ibidem crucem figat, publicè atrium designet, & ante præfinit, qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad custodiam, & ad stipendia custodum sufficiant: & ostensa donatione, sic domum c. ædificet, & postquam consecrata i fuerit, atrium ejusdem ecclesiæ sancta aqua conspergat.

¶ Et postquam consecrata] Plenius & apertius in ordina Romano, postquam ergo Episcopus crucem in loco, in quo altare fabricandum est, fixerit, tunc aspergat locum aqua benedicta, hanc canendo antiphonam, &c.

C. X. ¶ Non consecretur ecclesia, quæ pro quasi capidatui adificatur.

Item ex concilio Bracarensi II. cap. 6.

Si quis basilicam non pro devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut quidquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eò quod basilicam in terra sua quasi causa condiderit (quod in aliquibus locis, usque modò dicitur fieri): hoc de cætero observari debet, ut nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam, quæ non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributaria conditione est condita, audeat consecrare.

C. XI. ¶ Sacrificia non nisi super altare, & locis Deo sacratis offerantur.

Item Felix Episcopus omnibus orthodoxis, episcopa prima.

¶ Sicut d. non alii, quam sacrati Domino sacerdotes debent Missas cantare, nec sacrificia super altare offerre, sic nec in aliis quam Domino sacratis locis, id est, in tabernaculis divinis precibus à Pontificibus delibutis, missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas. Satis ergo est missam non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, ubi fieri non oportet, nisi pro summa contingat necessitate, quoniam necessitas legem non habet. Unde scriptum est: [Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in omni loco, quem elegerit Dominus Deus tuus.] In domibus tamen ab Episcopis, sive Presbyteris oblationes celebrari nullatenus licet.

¶ Caput hoc in Polycarpo, & apud Anselmum habetur eodem modo atque apud Gratianum, collectum hinc inde ex verbis primæ illius epistolæ Felicis quartæ (cujus pars relata est supra ead. consecrationem, & c. tabernaculum) longè aliter dispositis, sed incolami sententia.

¶ Id est, in tabernaculis] In epistola, & apud Irenæum hæc non habentur hoc loco, sed paulo superius: neque hoc eodem prorsus modo, sed quomodo sunt reposita sup. c. tabernaculum.

C. XII. ¶ Non nisi in locis sacri Missarum solemnitas celebrentur.

Item ex concilio Triburiensi.

Missarum f. solemnitas non ubique, sed in locis ab

a Anf. l. 5. c. 42. Capit. l. 5. c. 226. & l. 7. c. 73. b. Novella Justin. 67. c. 1. & 131. c. 7. apud Iulian. & in auth. const. 17. col. 5. Ordo Romanus pag. 107. Poly. l. 3. tit. 2. Burch. l. 3. c. 6. Ivo p. 3. c. 8. Pann. l. 2. cap. 7. c. al. demum. d. Poly. l. 3. tit. 16. Anfelm. l. 6. c. 134. Ivo p. 3. c. 61. & part. 2. c. 76. e. Deuter. 12. f. Burch. lib. 3. c. 56. Ivo p. 3. c. 39. Pann. l. 2. c. 30.

Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda censemus.

In concilio Moguntino sub Arnulpho, e.g. habentur simul verba huius cap. & cap. concedimus. infra ead. Verum & Burchardus, & Ivo, qui item utrumque conjuncte ponunt, citant ut Gratianus, ex Triburienfi, cap. 4.

C. XIII. ¶ Precibus divinis consecrentur ecclesie.

Item Clemens episc. 2. ad Iacobum.

Ecclēsiās a per congrua & utilia facite loca, quæ divinis precibus sacrare oportet, & in i singulis sacerdotēs divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam gravari.

¶ Et in singulari] Hac usq. ad. vers. oportet. addita sunt ex originali & Polycarpo.

C. XIV. ¶ Sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in locis Deo sacratis.

Item Clemens episc. 3.

Hic ergo b, id est, in presenti vita positos oportet nos agnosce re voluntatem Dei, ubi & agendi, & sacrificandi est locus: quoniam in aliis locis sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitate, consecrata fuerit. Aliter enim non sunt hæc agenda. nec rite celebranda.

C. XV. ¶ Abiciantur sacerdotes, qui in locis non sacratis Missas celebrare presumunt.

Item Sylvester Papa in generali c. residens synodo dixit.

Nillus a Presbyter Missas celebrare presumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotii.

C. XVI. ¶ Singulis annis dedicationem solemnitate celebrantur, & consecratio etiam ecclesie, de cuius consecratione dubitatur.

Item Felix Papa omnibus orthodoxis, episc. 7. cap. 1. & 2.

Solennitates a dedicationum ecclesiarum, Episcoporum, & sacerdotum, per singulos annos solemniter sunt celebranda. ¶ De f ecclesiarum consecratione quoties dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas: nec a talis dubitatio facit iterationem; quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum.

¶ Caput hoc confectum est ex verbis ejusdem epistole Felicis, cap. 1. & 2. omisi nonnullis, que in sequenti apud Gratianum capite reponuntur.

1 ¶ Episcoporum] Abest vox ista ab originali, Burchardo, Trone, & plerisque vetustis Gratiani exemplaribus: sed ab glossam non est indulta.

2 ¶ Nec talis] Ivo & Panorm. habent ferè ut Gratianus, nec talis trepidatio iterationem incurrit: & huic lectroni convenit interpretatio glossæ. Sed in originali, & apud Burchard. legitur, ne talis trepidatio faciat deteriorationem. Atque huic lectroni respondent verba B. Gregorii lib. 12. episc. 31. ad Felicens de hac eadem re loquentis, ne talis, inquit, dubitatio ruina fidelium fiat. Simili huic sententia infra dist. 4. c. placuit, hu verbis exprimitur, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privati. Et est in concilio Carthaginensi V.

C. XVII. ¶ De eodem, & quod octo diebus dedicationum solemnitas est celebranda.

Item Gregorius Papa.

a 16. q. 7. ecclesias. Poly. l. 3. tit. 4. b Poly. l. 3. tit. 16. Ansel. l. 7. c. 13. Burch. l. 3. c. 19. Ivo p. 3. c. 62. c in epilog. concil. Roman. & C. l. c. ms. d Poly. ibid. Ansel. lib. 7. c. 13. e Poly. ibid. Ansel. lib. 1. c. 2. Burch. l. 3. c. 1. c. 1. f Cap. 1.

Solennitates a dedicationum ecclesiarum & sacerdotum i per singulos annos solemniter sunt celebranda: ipso Domino exemplum dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendi b dans formam, cum reliquis populis eandem festivitatem celebraturus venit: sicut scriptum est: [Facta sunt Encania in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat e Iesus in templo in porticu Salomonis.] Quod autem octo diebus Encania sunt celebranda, in libro d Regum pericula d dedicatione templi reperietis.

¶ Repetitur in hoc cap. prior pari antecedenti usque ad verbum celebranda: ac deinde subjunguntur verba illa episc. Felicis, quæ ibi erant ommissa. Gregorius autem, quem hic citat, citavit, lib. 11. episc. 31. habet quidem nonnulla ad ecclesiarum dedicationem pertinentia. Sed ea magis videntur convenire cum superiore cap. in v. De eccles. consecrat.

¶ Et sacerdotum] Hæc duo voces in aliqui versu non leguntur.

C. XVIII. ¶ Consecrentur ecclesie, de quarum consecratione dubitatur.

Item ex concilio Meldensi, cap. 8.

Ecclēsiæ f, vel altaria, quæ ambigua sunt de consecratione, consecrantur, & superflua altaris delinantur.

C. XIX. ¶ Quando ecclesia est iterum consecranda, & salibus tantum exorcizanda.

Item Hyginus Papa.

Si motum fuerit altare, denuo consecretur ecclesia: si parietes mutantur, & non altare, salibus tantum exorcizetur. Si homicidio, vel adulterio ecclesia violata fuerit, diligentissime expurgetur, & denuo consecretur.

C. XX. ¶ Ecclesia semel Deo consecrata, quando est iterum consecranda.

Item ex Nicæno concilio.

Ecclēsiæ b semel Deo consecratis, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exusta, aut sanguinis effusione, aut cuiuscumque semine polluta fuerint: quia sicut infans a qualicumque sacerdote in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari: ita nec locus Deo dicatus, iterum consecrandus est, nisi propter eas causas, quas superius nominavimus: si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint, qui eum consecraverunt.

C. XXI. ¶ De eodem.

Item Ioannes Papa Episcopus Italiæ.

Ecclēsiæ f Arrianorum, ubicunque inveneritis, catholicas eas divinis precibus & operibus absque ulla mora consecrate: quas & nos, quando fuimus Constantinopoli, tam pro i religione catholica, quam pro Theodorici Regis causa negotii suadente atq; hortante, Arrianos extirpante piissimo atque Christianissimo Iustino orthodoxo Imperatore, quacumque illis in partibus eorum ecclesie reperire potuimus, catholicas eas, Domino opem ferente, consecravimus.

¶ Pro religione] Locupletatus est hic locus in epistola Ivo, Burchardo & Ivo.

C. XXII. ¶ De eodem.

Item in dialogo k Gregorii, lib. 2. c. 20.

Arrianorum i ecclesia in regione urbis illa, que Suburra dicitur, cum clausa usque ante biennium permanisset, placuit ut in fide catholica (introducitis illuc

a Anselm. lib. 5. c. 24. Ivo part. 3. c. 24. Pam. lib. 2. c. 18. b ad faciend. c Ioan. 10. d 3. Reg. 3. 2. Paral. 4. e ad peralta. ad perfella. f Poly. l. 3. tit. 16. Burch. l. 3. c. 10. Ivo p. 3. c. 11. Pam. l. 2. c. 18. g Poly. l. 3. tit. 5. Ansel. l. 3. c. 9. Burch. l. 3. c. 11. & 12. Ivo part. 3. c. 13. & 14. Pam. l. 3. c. 20. h Dist. 61. c. 2. i Poly. l. 3. tit. 4. Ansel. l. 5. c. 22. Burch. l. 3. c. 30. Ivo p. 3. c. 37. k Et Diacorum in vita, lib. 2. c. 21. l Poly. ibid. Ansel. l. 4. c. 26.

Sebastiani, & Sanctæ Agathæ virginis & martyris reliquias) dedicari debuisse: quod & factum est.

¶ **Virginis, &c.]** Absint hæc duæ voces à plebsis, manifestis & Polyarpo. In ipso dialogo legitur, B. Stephanus, & S. Marthæ martyrum. Sed in lib. 3. reg. epist. 19. ecclesia hæc vocatur ecclesia Sanctæ Agathæ. Apud Ioannem verò Diaconum lib. 1. c. 31. est, Sancti Sebastiani, & sanctæ Agnetis a martyrum.

C. XXIII.
Idem 1.

Agapitus Papa vas catholicum, Evangelii tuba, præcojussita, sacra altaris fedisque velamina, sacrilegis Anthimi infecta fabulis, suis catholicis precibus delevit. b

¶ **Idem]** Antea sequebatur Agapitus Papa, quæ voces tenent ex capite ipso irrepserant in titulum, & absint ab aliquot manuscriptis. Extat autem caput hoc in antiquo codice Registri Gregorii primi in extremo in scripto quodam, de moribus, vita, & morte Agapiti primi Papæ, in bibliotheca Vaticana.

C. XXIV. ¶ De eodem.
Item Vigilius Papa ad Eucherium, epist. 1. cap. 4.

De fabrica e verò cuiuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuarium non fuerint, nihil iudicamus offere, si per eam minime aqua exoreizata ad iudicium: quia consecrationem cuiuslibet ecclesiæ, in qua Spiritus Sancti artha e non ponitur, celebritatem scimus tantum esse missarum: & idco, si qua sanctorum basilica à fundamentis etiam fuerit innovata sine altaris motione, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit missarum solennitas celebrata, totius consecrationis f sanctificatio impiebitur. Si verò sanctuarium, quæ habebat, ablata sunt, rursus eorum repositione, & missarum solennitate reverentiam sanctificationis accipiet.

¶ **Triquetur Iuliano:** sed ex verusis exemplaribus restitutum est Vigilio, apud quem extat: & ex ipsa citans Burchardus canon, & lvo.

¶ **Sine altaris motione]** Absint hæc ab originali, Burchardo & Ivone. Sed exponitur in glossa. Alia verò nonnulla sunt emendata.

C. XXV. ¶ Absque Episcopi permisso in ecclesiâ consecrata non erigatur altaris.
Item ex decretis Homisdæ Papæ, cap. 10.

Nullas & Presbyter in ecclesiâ consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci sanctificationum i est, vel permillum: ut sit discretio inter sacrum, & non sacrum: nec dedicationem fingat, nisi sit. Quod si fecerit, si clericus est, degradetur: si verò laicus, anathematizetur.

¶ **Sanctificatum]** Ivo habet, ab Episcopo loci, vel eius missio sanctificatum est: ut sit discretio, &c. Polyarpo & Burchardus, ab Episcopo loci, vel eius permillum sanctificatum est, ut sit, &c.

C. XXVI. ¶ Evertantur altaria, quo sine sanctorum reliquiis eriguntur.
Item ex concilio Africano h, cap. 30.

Placuit 2, ut altaria, quæ passim per agros, & per villas, tanquam memoriam martyrum construuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquias martyrum con-

2 al. Agathæ. b al. elui. c Poly. l. 3. tit. 6. Anf. l. 5. c. 31. Burch. l. 3. c. 31. Ivo p. 3. c. 21. Pan. l. 2. c. 24. d al. benedicta. e ara] 309. & collect. f al. turis sanctificatio consecrationis implebitur. 309. Ivo, Burch. Poly. g Cap. l. 6. c. 199. Poly. d. 4. tit. 31. Burch. lib. 3. c. 17. Ivo p. 3. c. 20. h Et in Carthag. 3. c. 24. i Anf. l. 5. cap. 14. Burch. lib. 3. c. 34. Ivo p. 3. cap. 37. Pan. l. 2. c. 28. k al. 309. al. vna.

ditæ probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præfunt, si fieri potest, evertantur. Si autem hoc propter a tumultus populares non finitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut, qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devicti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter accipetur, nisi ubi corpus, aut reliquia certæ sunt, aut origo alicuius habitacionis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicunq; constituuntur altaria, omnino reprobentur.

C. XXVII. ¶ Non est consecranda ecclesia, in qua paganus sepultus invenitur.
Item ex concilio Aurelianensi, cap. 3.

Ecclesiam b, in qua paganus sepultus est, non liceat consecrare, neq; Missas in ea celebrare, sed iactari foras, & mundari oportet.

C. XXVIII. ¶ De ecclesiâ, in qua cadavera fidelium vel infidelium sepeliuntur.
Item ex concilio Agrippinensi.

Ecclesiam c, in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & raris parietibus, vel tignis d ejus loci, reedificetur: sed si hæc consecrata ante fuerit, missas in ea celebrare licet: si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt.

C. XXIX. ¶ Super monumenta in campo non distribuuntur mysticia.
Item ex concilio Martini Papæ [Bracarenfis, cap. 68. & 69. synod. Gracorum.]

Non e oportet clericos ignaros & presumptores super monumenta in campum ministeria f portare, aut distribuere sacramenta, sed aut in ecclesiâ, aut in basilica, ubi martyrum reliquias sunt depositæ, ibi pro defunctis oblationes offerri. Nec liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare mortuis.

C. XXX. ¶ Quomodo in ecclesiâ combusta missa possit celebrari.
Item ex concilio Triburiensi g.

Concedimus h etiam, ut sicubi (quod peccatis nostris exigentibus per plurimum est factum) à Normanis, & Sclavis i, ab Vngaris k, & à malis Christianis, seu alio qualicumque modo ecclesiâ fuerint incensa & combustæ, in capellis cum tabula consecrata missas interim celebrari permittimus, donec ecclesiâ ipsa restaurari queant. In itinere verò positis, si ecclesiâ defuerit, subdio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, ceteraque sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi attulerint, missarum solennia celebrari concedimus: aliter omnino interdiciamus.

¶ **De hoc capite notatum est supra** ad caput, Missarum solennia.

C. XXXI. ¶ Christianate non unguantur altaria, nisi fuerint lapidea.
Item ex concilio Epauensi, cap. 26. & 27.

Altaria l, si non fuerint lapidea, chrisimatis unctio- ne non consecrentur. Ad celebranda autem divina officia ordinem quem Metropoli lironi tenent, comprovinciales observare debebunt.

¶ **Ivo citat, ut vulgata** Gratiani exemplaria, ex concilio a al. per. b Burch. l. 3. c. 19. Ivo p. 3. c. 19. Pan. l. 2. cap. 22. Cap. l. 5. cap. 45. c Burch. l. 3. c. 38. Ivo part. 3. c. 42. Pan. l. 2. c. 13. d al. vel lotis lignis. e Burch. l. 10. c. 38. Ivo p. 11. c. 63. f al. mysteria. C. 69. g in concil. Mogun. c. 9. h Burch. l. 3. c. 36. Ivo p. 3. c. 59. Pan. l. 2. c. 31. i al. Slavici. k al. à Bulgari. l Burch. l. 3. c. 25. Ivo part. 3. c. 30. Pan. l. 2. c. 32.

pat populo suo, & hi etiam, qui non peccaverint, mala patientur, aut pereant, quia perijulus sapissimè pro impio.

¶ Indignum] Addita sunt hæc usq; ad vers. vitis. Itemq; ab antiquis ex originali, Burchardo & Ivone.

C. XLII. ¶ Non nisi a sacratu hominibus vestimenta sacra ferventur.

Item Stephanus Episcopus familiaris amici Hilarii, epist. 1. cap. 3.

Vestimenta a ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacra debent esse, & honesta: quibus, aliis in usibus non debent fieri, quam in ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi: aut ferri, nisi a sacris hominibus: ne ultio, quæ Balthasar b Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia frumentes veniat, & correre eos faciat ad ima.

C. XLIII. ¶ Divina ministeria nuptiarum non presbentur ornatibus.

Item ex concilio Aurelianiensi 2.

Adnuptiarum a ornatu divina ministeria non præstentur: ne dum improborum contactu, pompaque secularis luxuria polluantur, ad officia sacri mysticæ videantur indigna.

C. XLIV. ¶ In ligneis vasculis Domini corporis & sanguinis sacramenta non sunt celebranda.

Item ex concilio Triburiensi, cap. 18.

Vasa, in quibus sacrosancta consueiuntur mysteria, calices sunt, & patenæ, de quibus Bonifacius martyr, & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: quondam sacerdos aurei ligneis calicibus utebatur; nunc è contratio lignei sacerdos aureis utuntur calicibus, Zephtinus decimus sextus Romanus Episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit. Tum deinde Urbanus Papa omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim, sicut è in reliquis cultibus magis & magis per interemta temporum decus succrevit ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui servi patris familiaris sumus, ne decus matris ecclesie immutetur, sed magis cumuletur & amplifietur, statuimus, ut deinceps nullus sacerdos sacramentum in ligneis vasculis ullo modo conficere præsumat; ne unde placari debeat, inde irascatur Deus.

C. XLV. ¶ Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.

Item ex concilio Rhemensis, cap. 6.

Vt calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat, & infra. ¶ Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære, aut nichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem aruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, aut vitreo calice præsumat missam cantare.

C. XLVI. ¶ Non in serico panno, sed puro linteo sacrificium conficitur altari.

Item ex epistola h. Eusebii Papæ & Sylvestri.

a Polyæ lib. 3. tit. 16. Anselm. lib. 3. c. 29. Ivo part. 2. c. 74. Sumptuosum velatum est. b Daniel. c al. Arvernensi. d Polyæ. lib. 3. tit. 24. Burchard. lib. 3. cap. 100. Ivo part. 2. c. 14. Pannor. l. 1. cap. 16. e al. ministerii. f Burchard. lib. 3. c. 273. Ivo part. 3. cap. 11. g Anselm. l. 1. cap. 91. & lib. 9. c. 2. Burch. lib. 3. cap. 98. Ivo part. 2. cap. 1. Ann. lib. 1. cap. 164. Sylvestri in epistola concil. Rom. h. Item in Ponticali.

Consulto a omnium b statuimus, ut sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quicquam celebrare præsumat; sed in puro linteo ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato, atque contexto: sicut è corpus Domini nostri Iesu Christi in lindone lineamunda sepultum fuit.

C. XLVII. ¶ A quibus fuerit tradita missarum celebratio.

Item ex sexta synodo, cap. 32.

Acobus d frater Domini secundum carnem, cui prius mùm credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilisus Cæsariensis Episcopus, cuius claritas per totum orbem circumfulsit, in 1 scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem.

¶ In scripturis addiderunt] Græcè est, ἐξ ἀποστόλων τῶν μυστικῶν ἡμεῖς ἱεροῦσαν παραδώσωμεν, ἕτοι τὸ λαὸν ἐν τῇ θεῖα λίσσορῃ ὑπακούσῃ, ἡ οὖν τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐμὸν δώσωμεν. id est, qui in scriptis tradiderunt nobis mysticum sacrificium, hoc modo in divina liturgia sacrum poculum ex aqua & vino conficiendum ediderunt. Sed nihil mutatum est, cum ob gloriam, tum quantum collector de industria videtur summam retulisset. Absit autem hoc caput ab aliis quot veteris exemplaribus.

C. XLVIII. ¶ Qua hora sunt missarum solennia celebranda.

Item Telephorus Papa VII. a Petro in epistola ad omnes, cap. 2.

Nocte è sancta natiuitatis Domini Salvatoris missas celebrent Presbyteri, & hymnam Angelicum in illis solenniter decantent: quoniam & eadem nocte ab Angelo pastoribus nunciatus est, & infra. ¶ Et subito facta est ab Angelo multitudo militum, celestium laudantium Deum, & dicentium, Gloria in excelsis f. Deo; & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Reliquis verò temporibus missarum celebrationes arte horam diei tertiam minime sunt celebranda: quia & eadem hora Dominus crucifixus est, & super b Apostolos Spiritus descendisse legitur.

C. XLIX. ¶ Non nisi a jejuniis hominibus sacramenta celebrentur altari.

Item ex concilio Africano, cap. 8.

Sacramenta altaris non nisi a jejuniis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, sive Episcoporum, sive ceterorum commendatio faciendæ est, solis orationibus fiat, si illi, qui faciunt, iam pransi inveniuntur.

C. L. ¶ Ante missarum solennia circa horam nonam decantata, in Quadragesima comedere non licet.

Item ex concilio Cabilonensi. h.

Solent l plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam, comedere m. Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vel peritium celebretur officium. Concurrentium est enim ad missas, & auditis missarum solennibus, & vespertinis officiis, & largitis elemosynis ad cibum accedendum est. Si verò aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad missam

a al. consultu. b Polyæ. l. 3. tit. 9. Anselm. cap. 2. Burch. lib. 3. cap. 99. Ivo part. 2. c. 134. Pannorm. l. 1. c. 162. c Marti. 15. Luc. 22. d Galat. 1. e Bedam Martyr. mens. Septembr. Concor. concilio Aurelianiensi 3. c. 14. Polyæ. l. 3. tit. 25. f al. al. f. g Marti. 15. h Alder. 2. i Anselm. l. 7. c. 174. Burch. l. 3. c. 93. Ivo part. 2. c. 72. & part. 3. c. 65. Pann. l. 2. c. 40. k Concor. cap. 29. concilii Carthage 181. l Polyæ. ibid. Burch. l. 3. c. 12. Ivo part. 2. c. 134. m al. manducate.

venire non valeat, atimata vespertina hora, completa oratione sua jejunium solvet.

¶ Sic etiam citat Ivo & Panormia: Burchardus autem ex decreto Sylvestri Papa: Polycarpus ex Eusebio. Habetur in capitulis Theodulphi Avelanensis Episcopi, cap. 39.

16 pars. In jejunio etiam quatuor temporum circa vespertinas horas, in sabbato vespertino circa nocturnum missarum solennia sunt celebranda. Unde Leo Episcopus: b [Quod a patribus nostris.] Item Gelasius: c [Ordinationes Presbyterorum.] Item Pelagius: [Dilectionis tua respicit.] Require in tractatu ordinandorum. In prima quoque parte dies, missarum solennia non incongrue celebrantur.

C. LI. ¶ Etiam prima parte dies missarum celebrare licet.

Unde Leo Papa Dioscoro Alexandrino Episcopo, epist. 79. al. 21. cap. 2.

Necessesse est autem, ut quaedam populi pars sua devotione privetur, si unius tantum missae, more servato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studioso ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus, ut quod nostrae consuetudini ex forma paternae traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fidei, & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Polifidonio Presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui in nostris processionibus atque actionibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicae sedis auctoritas teneret, agnovit.

¶ Apert. liex sedis] In epistola ipsa legitur, quid in omnibus Apostolicae auctoritatis tenemus, Sed omnes Gratiani codices & Ivo concordant.

C. LII. ¶ Missae peculiares non sunt in publico cantanda.

Item Augustinus. f

Et hoc attendendum est, ut missae peculiares, quae per dies solennes a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eas populus a publicis missarum solennibus, quae hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur. ¶ Sed sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, & populus in unam ad missarum publicam celebrationem conveniant: exceptis i Deo sacris foeminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterii contineri.

¶ Exceptis] Hac usq, ad finem addita sunt ex Theodulpho, Burchardo & Ivo: apud quos passim etiam lege alia, quae post vesp. abstrahatur. a Gratiano sunt omissa.

C. LIII. ¶ Quae missae in die sacerdoti celebrare licet.

Item Alexander secundus.

Sufficit h sacerdoti unam missam in die una celebrare; quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est unam missam facere, & valde felix est, qui unam dignè celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui vero pro pecuniis aut adulationibus i secularium una die praesumunt plures facere missas, non ultimo evadere damnationem.

C. LIV. ¶ Ex Salvatoris & Apostolorum docemur exempla hymnos cantare.

Item ex concilio Toletano IV. cap. 12.

a alia, abolvere debet. b Sup. d. 75. c Sup. d. 76. d Burch. l. 3. c. 228. Ivo p. 2. c. 87. & p. 3. c. 262. e. al. ordinationibus. f al. Gregorius. g Habetur in capit. Theodulphi. c. ult. Polyc. l. 3. tit. 16. Burch. lib. 2. c. 54. Ivo p. 2. c. 119. h Vide Valerium Strabonem, cap. 2. Ivo p. 2. c. 51. i al. oblationibus.

De hymnis a canendis, & Salvatoris, & Apostolorum habemus exemplum. Nam & ipse Dominus hymnum dixisse perhibetur, Mattheo & Evangelista attestante. [Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.] Et Paulus Apostolus e ad Ephesios scribit, dicens: [Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismet ipsis in Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus.] Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei, atque Apostolorum & martyrum triumphos compositi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atque Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo, quod de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt: respiciant ergo, & illum hymnum ab hominibus compositum, quem quotidie publico privatoque officio in fine omnium Psalmorum dicimus: [Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto in saecula saeculorum, Amen.] Nam & iste hymnus, quem pato in carnis Christo Angeli cecinerunt: d [Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis.] & reliqua, quae ibi sequuntur, ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inveniuntur? Componuntur missae, sive preces, vel orationes, seu commendationes, seu manus impositiones, ex quibus, si nulla decantentur in ecclesia, vacant officia omnia ecclesiastica. Admonet haec fieri, atque hortatur Timotheum & Apostolus dicens: [Obsecro igitur primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt.] Sicut ergo orationes, ius & hymnos in laudem Dei compositos, nullus nostrum ulterius improbet, sed pari modo in Gallia, Hispaniaque celebrent; ex communicatione plectendi, qui hymnum rejicere fuerint auri.

C. LV. ¶ In Novo Testamento qui hymni ab Angelis decantati inveniuntur.

Leo nonus f.

Hi duo solummodo hymni ab Angelis in Novo Testamento inveniuntur decantati g, Alleluja, atque Gloria h in excelsis Deo. Quos pariter in Septuagesima intermittimus: quia peccato hominis veteris a conventu Angelicae jubilationis expulsi in huius miseræ vitæ Babylonem i, super flumina eius sedemus, & stemus, dum recordamur illius Sion, in qua Deum decet hymnus k. Quod novem hebdomatibus Alleluja intermittimus, non incongrue per novem hebdomadas, novem ordines Angelorum accipimus: quorum decimus ordo per l superbiam corruens, angelicum numerum minuit, & a felicitate perturbavit. Qui condolentes suæ diminutionis, & parem ruinam sibi timentes, a perfecta laude creatoris fuere praepediti. Quorum reparatio & consolatio, consulens omnipotens Deus creator m, primum hominem de limo terræ formavit, qui sui generis multiplicatione damna caelestis patris resarciret, atque Angelorum gaudia suppleret. Qua spe Angelicus chorus non modicum n letatus est. Nec mirum, si ex lapsu ipsius hominis fuit perturbatus. Unde novem ordinum concentus in laudem Dei creatoris permansit imperfectus, donec in Christo resurgente resurrexit lapsus ille protoplastus. Ibi augmento sui collegii, & spe meliori Angelicus exercitus gavissus, in novum Alleluja confurrexit totus, & in eo persistat devotus. Quem & nos pro modulo nostro imitantes, a Septuagesima, quando lapsus protoplasti

a Polyc. lib. 3. tit. 22. b Matth. 27. c Ephes. d Luc. 2. e i. Tim. 2. f al. octavus. g Apoc. 19. h Luc. 2. i Psal. 64. j Esa. 14. Apoc. 11. m Genes. n alia. ad roodum letatus. in eccle-

in ecclesia recitatur, Alleluja novem hebdomatibus inter-

C. LXI. ¶ In cena Domini, Gloria in excelsis decantetur.

Item Nicolaus Papa Rhodolpho Archiepiscopo Buturicensi.

Porro, a Gloria in excelsis Deo, ab Episcopis in cena Domini inter missarum solennia more nostro dicenda est. Pallio vero Apostolico. i. eadem die uti est illis licitum, quibus est ab Apostolica sede permittum.

¶ Apostolico Vox ista abest ab aliquot Vaticanis codicibus: Ivo tamen habet.

C. LXVII. ¶ Cum baculo, aut capite velato ad celebrandum missarum solennia clericus non ingrediatur.

Item Zacharias. i. Papa in synodo Romana, c. 13. & 14.

Villus h. Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ad solennia missarum celebranda praesumat cum baculo introire, aut velato capite altari Dei assistere: quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in ecclesia: & qui temere praesumpserit, communione privetur. Cum vero ingressus fuerit Episcopus aut Presbyter ad missarum solennia celebranda, nisi passio aliqua invenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, nisi ab alio Episcopo vel Presbytero missarum solennia suppleantur: sed qui initium ponit, supplet usque in finem, quis scriptum est: e. [qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.] Si quis vero praesumpserit praeter quod postumus agere, a sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus.

¶ Zacharias. Anna legebatur, Macarius. Emendatum est ex aliquot vetustis codicibus, & ceteris collectoribus. Et capitulum habetur in concilio manuscripto Zachariae.

C. LXVIII. PALEA.

[Item ex decretis Soteris Papae.]

VT illud divini oraculi singuli praecaveant, quod scribitur: [Vx soli, quia cum ceciderit, non habet sublevatum.] summopere verendum nobis est, atque evadendum, ne horis illis, atque temporibus, quibus Deo psallitur vel sacrificatur, unicusque divinis singulariter officiis insistenti perniciosa passio, vel corporis qualiter invalendo e. occurrat: quae aut corpus subito subtrahit facio: aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus praecaveant, necessarium duximus instruere, ut ubi temporis, vel loci, aut aequae copia suffragatur, habeat quisque canens Deo, aquae sacrificans post se vicini solaminis adjutorem: ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus, & officium inceperat adimpleat.

C. LXIX. ¶ Quos testes Episcopus sacrificans secum habere debeat.

Item Anacletus Iesus Christus servus, omnibus: Episcopus, epist. 11.

Episcopus s. Deo sacrificans testes secum habeat, ps. & plures, quam alius sacerdos: sicut enim majoris honoris gradu fruitur, sic majoris testimonii incrementum indiget. In solennioribus quippe diebus aut festis, aut quinque, aut tres Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & subdiaconos, atque reliquos ministros secum

habeat: qui sacris induti vestimentis a fronte & a tergo, & Presbyteri e regione dextra laevaque, contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum a malevolis hominibus, & consensum ejus praebent a sacrificio: Peracta autem consecratione omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.

C. LX. ¶ Episcopi sine religiosi testibus Domini sacramenta non conficiant.

Item Lucius Papa Episcopo Galliae & Hispaniae, c. 1.

¶ Vbemos i. b. Apostolica auctoritate, ut semper testes i. vobiscum sacerdotes & Levitas e habeatis. Et licet conscientia propria sufficere possit, tamen propter malevolos, juxta d. Apostolum, etiam testimonium vos oportet habere bonum ab his, qui socii sunt: quoniam & in hac sancta sede constitutum habemus, ut duo Presbyteri, & tres Diaconi in omni loco Episcopum non deserant, propter testimonium ecclesiasticum.

¶ Vbemos Apostolica. In epistola ipsa sic legitur: Propter tales, fratres, hortamur vos, sicut in hac sancta ecclesia constitutum habemus, ut semper, &c.

C. LXI. ¶ Nisi duobus praesentibus, Presbyter missam celebrare non praesumat.

Item Soter e. Papa:

¶ Hoc quoque s. statutum est, ut nullus Presbyterorum missarum solennia celebrare praesumat, nisi duobus praesentibus, sibi que respondentibus ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, [Dominus vobiscum,] & illud in secretis [orate pro me.] aptissime convenit, ut ipse respondeatur salutationi.

¶ Burchardus etiam & Ivo citant ex decretis Soteris Papae. Et in Micrologo, c. 2. scribitur fuisse id ab Anacleto & Sotere statutum. Similem sententiam Burchardus lib. 3. cap. 68. refert ex concilio Nannetensi, cap. 30. Ferè autem idem habetur in Moguntino primo, cap. 43.

C. LXII. ¶ Communione priventur, qui usque ad finem missarum solennia non audierunt.

Item ex canone. 2. Apostolorum 10.

¶ Omnes b. fideles, qui conveniunt in solennitatibus i. sacris ad ecclesiam, & scripturas Apostolorum & Evangelium audiant. 2. Qui autem non perseverant in oratione, usque dum missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines ecclesiae commoventes convenit communionem privati.

¶ In solennitatibus sacris. In tomis conciliorum ad marginem praefatae versionis sunt haec eadem verba, quae hic apud Gratianum Burchardum & Ivo. & in Polycarpo. Graecè est absolute, τὰς ἐκείνων, id est, qui ingrediuntur. & ita in codice canonum, omnium ex versione Dionysii.

¶ Audiant. Qui autem istam eodem margine. & in Polycarpo. Sed Burchardus & Ivo propius ad verba Graecae, audiunt, non autem perseverant.

C. LXIII. ¶ De eodem.

Item ex concilio Carthaginensi 4. cap. 24.

¶ Sacerdote: i. verbum in ecclesia faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicatur.

C. LXIV. ¶ Die Dominico missas ex integro sacculares audire debent.

Item ex concilio Agathensi, cap. 47.

¶ Missas die Dominico secularibus totas audire, & speciali ordine praecipimus: ita, ut ante benedi-

a. al. praebentes. b. Polyc. l. 4. tit. 19. Anselm. l. 8. cap. 240. c. al. diaconos. d. 1. Tim. 3. e. al. Anacletus. f. Polyc. l. 4. tit. 31. Anselm. l. 7. cap. 136. Burchard. l. 3. c. 74. Ivo p. 2. c. 107. Pann. l. 1. c. 139. g. Erencomib. Antioch. c. 2. h. Polyc. l. 3. tit. 18. Burch. l. 2. c. 67. Ivo p. 6. c. 108. i. Burch. l. 2. c. 68. Ivo p. 6. c. 109. k. al. teneret.

tionem sacerdotis egredi populus non praesumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.

C. LXV. ¶ Populus non ante discedat, quam missa ex integro celebretur.

Item ex concilio Aurelianensi 1. cap. 25.

¶ VIII ad a celebrandas missas in Dei nomine convenitur, populus non ante discedat, quam missa solennitatis compleatur, & ubi Episcopus non fuerit, benedictionem accipiat sacerdotis.

C. LXVI. ¶ Excommunicetur, qui praetermissa ecclesia conventu ad spectacula vadit.

Item ex concilio Carthaginiensi 4. c. 88.

¶ VI die b solenni, praetermissa solenni ecclesiae conventu ad spectacula vadit, excommunicetur.

C. LXVII. ¶ Ubi ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibetur.

Item ex concilio Carthaginiensi 4. cap. 84.

¶ Episcopus e nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, sive gentilem, sive haeticum, sive Iudaeum, usque ad missam catechumenorum.

C. LXVIII. ¶ Evangelia non sedendo, sed stando audire debemus.

Item Anastasius Episcopus Germaniae & Burgundiae, epist. 1. cap. 1.

¶ Apostolica d auctoritate mandamus, dum sancta Evangelia in ecclesia recitantur, ut sacerdotes & ceteri omnes praesentes, non sedentes, sed venerabiliter curvi 1, in conspectu Evangelii stantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent.

¶ Curvi] Sic in orig. nati, & apud Iovenn. part. 6. cap. 99. sed apud eundem part. 2. cap. 137. & apud Burchardum vox ista non habetur.

C. LXIX. ¶ Ad missarum solennia semper aliquid est offerendum.

Item Gregorius VII. in synodo Romana habita anno Domini 1073. c. 73.

¶ Omnis e Christianus procuret ad missarum solennia aliquid Deo offerre, & credere ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit: f [Non apparebis in conspectu meo vacuus.] Etenim in collectis sanctorum Patrum liquido apparet, quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu sanctorum Patrum debent. Ad ipsum 1 enim primum est confugiendum, qui nostrae curare possit animae passiones. Verum homines praepostero ordine ante sibi opem ab hominibus accerunt. Vbi autem humana subsidia defecerint, tunc opinantur divini postulandam favoris gratiam.

¶ Ad ipsum] Hinc usq. ad fin. cap. non habentur ibi apud Gregorium, neq. apud Anselmum, aut Polycar.

C. LXX. ¶ Quare [suscipit corda] in praefatione dicitur.

Item Cyprianus sermo 6. de oratione Dominica.

¶ Quando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus: cogitatio omnis carnalis, & secularis abscedat: nec quidquam tuum animus, quam id solum cogitet, quod praecatur. Ideo & sacerdos ante orationem praefatione praemissa parat fratrum mentes, dicendo [suscipit corda], ut dum responderet plebs, [habemus ad Dominum,] admoneatur, nihil se aliud, quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiatur.

a Burch. lib. 3. c. 29. Ivo p. 3. c. 34. b Ivo p. 4. c. 8. c Burchard. lib. 3. c. 23. Ivo p. 3. c. 33. Pann. lib. 2. c. 41. d Bur. lib. 3. cap. 103. Ivo p. 2. c. 131. & p. 6. c. 99. e Poly. lib. 3. c. 16. Anselm. lib. 2. c. 49. & Erod. 24.

C. LXXI. ¶ Quae praefationes in missa sunt canandae.

Relagius II. Romanae ecclesiae, & Apostolicae sedis Episcopus universis Germaniarum atq. Galliarum Episcopis.

¶ Nvenimus a has novem praefationes in sacro cano- logo tantummodo recipiendas, quas longa retro veritas in Romana ecclesia haecenus servavit: id est, unam in albis Falchalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparatione Domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta Trinitate, octavam de Cruce, nonam de ieiunio in Quadragesima tantummodo dicendam. Has praefationes tenet & custodit sancta Romana ecclesia, his tenendas vobis mandamus.

C. LXXII. ¶ In omnibus missarum solennibus pro defunctis oratio fiat.

Item ex concilio Cabilonensi secundo, cap. 39.

¶ Vltim b praeterea nobis est, ut in omnibus missis 27 ram solennibus, pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viventibus, & pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur: ita nunquam nulla dies excipi debet, quin pro quibuslibet fidelium precibus Dominus in missarum solennibus fundatur. Antiquitus istum hunc morem sancta tenet ecclesia, ut & in missarum solennibus, & in aliis precibus Domino spiritus quiescentium commendet: dicente beato Augustino, e non sunt praetermittendae supplicationes pro spiritibus defunctorum: quas faciendas pro omnibus in Christiana & catholica societate laudamus 1. Defunctorum etiam precibus nominibus eorum, quos sub generali commemoratione suscepit ecclesia: ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut quicumque cognati vel amici, ab una eis exhibeantur pia matre communi.]

¶ Laudamus] Apud collectores sunt nonnulla verba. B. Augustinus (a quo parum variat & concilium, & Anselmus lib. 4. c. 42.) sic habet: Quas faciendas pro omnibus in Christiana & catholica societate defunctis, etiam raris nominibus quorumcumque sub generali commemoratione suscepit ecclesia. Ceterum glossa fecit, ne maluerit.

C. LXXIII. ¶ Ante preces non sunt a sacerdote nomina recitanda.

Item Innocentius Episcopus urbis Roma Decretio Eugubino, epist. 1.

¶ DE nominibus recitandis, antequam precem sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nominum recitanda sunt, oratione sua commendat, quam superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis: ut cuius hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen infames quamvis illi incognitum sit nihil.

DISTINCTIO II.

C. I. ¶ Panis, & vinum, & aqua in sacramentis sunt offerenda.

Item Alexander urbis Romana Episcopus orthodoxis omnibus, epist. 1. cap. 4.

¶ IN sacramentorum d oblationibus, quae inter Missarum solennia Domino offeruntur passio Domini recitanda est: ut ejus, cujus corpus & sanguis continetur.

a Poly. lib. 3. tit. 20. Anselm. lib. 2. c. 111. Bur. lib. 3. c. 69. Ivo p. 3. cap. 77. Pann. lib. 1. c. 118. b Bur. lib. 3. c. 64. Ivo p. 3. c. 66. c Ivo p. 2. non existimemus. in lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 4. d Poly. lib. 3. tit. 9. Anselm. lib. 2. c. 111. Bur. lib. 3. c. 63. Ivo p. 2. cap. 77. & 68.

